

HELMUT J. SOBECZKO
Wydział Teologiczny UO

Śp. ks. prof. Stanisław Czerwik (1933–2020)

W 88. roku życia, w niedzielę 4 października 2020 r. zmarł w Kielcach śp. ks. prof. dr hab. Stanisław Czerwik. Prawie wszystkie informacje o śmierci określały go jako wybitnego liturgisty i uczonego w zakresie posoborowej teologii liturgii. Tej specjalizacji uczył się na benedyktyńskim Wydziale Teologicznym św. Anzelma w Rzymie, dokąd został wysłany w 1957 r. po przyjętych święceniach kapłańskich w katedrze kieleckiej. Na wydziale tym w 1961 r. obronił rozprawę doktorską, napisaną po łacinie, pt. *Homilia paschalis apud Patres usque ad saeculum quintum*. Po doktoracie kontynuował jeszcze studia w zakresie liturgii w nowo utworzonym na tej uczelni Instytucie Liturgicznym *San Anselmo*. Była to wówczas jedna z najlepszych uczelni liturgicznych, gdyż formację zdobywano tam u najwybitniejszych wtedy liturgistów, pionierów ruchu liturgicznego i autorów soborowej Konstytucji liturgicznej oraz całej posoborowej reformy liturgicznej. Byli to benedyktyńscy profesorowie: Cipriano Vagaggini († 1999), Salvatore Marsili († 1983), Burghard Neunheuser († 2003) i Adrien Nocent († 1996). Ci wielcy mistrzowie w 1961 r. byli współzałożycielami Instytutu Liturgicznego *San Anselmo*, w którym ks. prof. Czerwik, jako pierwszy Polak, ukończył swoje studia liturgiczne (1961–1963).

W tym rzymskim środowisku zrodziła się życiowa pasja przyszłego kieleckiego profesora, wybitnego badacza naukowego i dydaktyka oraz wychowawcy kilku pokoleń duchowieństwa i świeckich. Gruntowne przygotowanie rzymskie pozwoliło ks. prof. Czerwikowi przez całe półwiecze rozwijać badania naukowe przede wszystkim w zakresie teologii liturgii, która jako dyscyplina naukowa zrodziła się w ówczesnej tzw. szkole rzymskiej. Ta dziedzina wiedzy liturgicznej była wówczas prawie nieobecna w Polsce, bo powszechnie dominowały wtedy badania z dziedziny historii liturgii. Nie dziwi zatem fakt, iż bezpośrednio

po swoim powrocie z Rzymu został poproszony o napisanie obszernego wprowadzenia do soborowej Konstytucji liturgicznej, które zostało opublikowane w zbiorowym wydaniu wszystkich dokumentów soborowych (Poznań 1968, następnie pogłębione i poszerzone w wyd. z 2002 r.). W tej doskonałej prezentacji KL całą uwagę skupił przede wszystkim na teologicznym znaczeniu tego dokumentu i wydobył najbardziej istotne elementy teologii liturgii, a ponadto mocno wyakcentował potrzebę stałej formacji kapłanów i wiernych w zakresie teologicznego rozumienia liturgii.

W kolejnych latach ks. Czerwik publikował teologiczne omówienia do ukazujących się sukcesywnie nowych ksiąg posoborowej liturgii. Omawiał głównie teksty nowego mszału, zwłaszcza modlitwy eucharystyczne oraz prefacje, którym poświęcił swoją obszerną rozprawę habilitacyjną pt. *Prefacje o misteriach Chrystusa w Mszałe Rzymskim Pawła VI. Geneza i teologia* (Warszawa 1984, ss. 385).

Bibliografia dorobku naukowego ks. prof. S. Czerwika jest imponująca i obejmuje ponad 350 publikacji, w tym 5 książek i 210 artykułów naukowych, a także 119 homilii i 40 tłumaczeń, głównie z języka łacińskiego, francuskiego i włoskiego.

W licznych artykułach naukowych i opracowaniach jego postawa, otwarta i twórcza, pozwoliła mu z pełnym entuzjazmem przyjąć dzieło reformy liturgicznej Soboru Watykańskiego II. Nie ograniczał się jedynie do teoretycznych rozważań, ale wskazywał także na wynikające z tego konsekwencje pastoralne, czego przykładem mogą być opublikowane materiały kursów homiletyczno-katechetyczno-liturgicznych dla duchowieństwa, które były organizowane w latach siedemdziesiątych przez ATK w Warszawie.

Na podkreślenie zasługują tłumaczenia typicznych ksiąg liturgicznych z języka łacińskiego. Była to bardzo pilna i potrzebna praca w ramach Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski, której był długoletnim członkiem. Przetłumaczył m.in. Konstytucję liturgiczną i kilka dokumentów Kongregacji Kultu Bożego i Kongregacji Wychowania Katolickiego oraz następujące księgi liturgiczne: *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (t. I–II, Katowice 1994), *Obrzędy święceń biskupa, prezbiterów i diakonów* (Katowice 1999²), *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne* (Katowice 2002), *Preces (prośby) w Jutrzni i Nieszporach Liturgii Godzin*, t. I–IV (Poznań 1982–1988). Jego cenne uwagi i ingerencje dotyczyły również pozostałych ksiąg liturgicznych.

Ks. prof. S. Czerwik w pracy dydaktycznej związany był z trzema uczelniami teologicznymi. Od 1963 r. – z Wyższym Seminarium Duchownym w Kielcach, w którym, oprócz wykładowcy liturgiki, przez 12 lat pełnił również funkcję rektora-

ra (1982–1994). Od 1966 r. prowadził zajęcia na PAT w Krakowie, gdzie w 1999 r. został mianowany profesorem. Trzecią uczelnią był Wydział Teologiczny ATK w Warszawie, gdzie w latach 1969–1981 był adiunktem. Przez dwa lata (1999–2000) był ponadto redaktorem naczelnym kieleckiego „Przeglądu Pastoralno-Homiletycznego”.

Do prac pozauczelnianych należy dodać przede wszystkim jego bogatą działalność w rzymskich i krajowych komisjach liturgicznych. Od 1994 r. przez trzy pięcioletnie kadencje był konsultorem Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, natomiast od 1979 r. był członkiem, a następnie konsultorem Komisji Liturgicznej Episkopatu Polski. Przez 10 lat (1984–1994) był również członkiem Komisji Episkopatu ds. Seminariów Duchownych, a także przewodniczącym Komisji Przygotowawczej ds. Liturgii II Polskiego Synodu Plenarnego (1988–1989).

Na prośbę Prymasa Polski, kard. Józefa Glempa, podjął się wygłoszenia dorocznych rekolekcji dla biskupów polskich na Jasnej Górze w 2003 r. Na rekolekcjach tych wygłosił 10 konferencji z teologii liturgii z odniesieniami pastoralnymi, które następnie zostały opublikowane w książce pt. *Ślady Chrystusa – szafarze Bożych misterii. Konferencje rekolekcyjne dla biskupów polskich* (Kielce 2004, ss. 250). Wydaje się, że w tych opublikowanych konferencjach rekolekcyjnych, w sposób zarazem głęboki, jak i zrozumiały, ukazał całościową wizję teologii liturgii. Jak sam zaznacza, „pragnął na nowo odkryć misterium liturgii”. Trafne i pomocne w szerszej dyskusji mogą być jego wnioski końcowe, wypływające z pogłębionej analizy samej istoty liturgii. Profesor stwierdza, iż ogół wiernych ma „bardzo mgliste wyobrażenie o liturgii”, zaś winę za to ponoszą wszyscy odpowiedzialni za formację, a więc „katecheci i Pasterze wszystkich stopni, w tym również biskupi, o czym pośrednio świadczy brak w Polsce Ośrodka Duszpasterstwa Liturgicznego, o co od lat dopominają się różne kręgi osób w naszym kraju” (s. 59).

W swoim nauczaniu ks. prof. Czerwik porusza również ważne zagadnienie, jakim jest święcenie niedzieli. Analizuje nie tylko teologiczną problematykę niedzieli, ale również jej aspekty pastoralne. Wskazuje na zauważalną w ostatnim pięćdziesięcioleciu antynomię, z jednej strony pogłębiającą się świadomość teologiczną znaczenia i wartości Dnia Pańskiego i współczesnych zagrożeń.

W podsumowaniu można stwierdzić, iż publikacje ks. prof. Czerwika stanowią związane *compendium* teologii liturgii z jej praktycznymi odniesieniami dla duszpasterzy i wiernych. Na podkreślenie zasługują zwłaszcza trafne diagnozy i pytania dotyczące życia liturgicznego w Kościele w Polsce, które stawia zresztą bardzo odważnie. W aktualnej naszej sytuacji warto się z nimi zapoznać!